

Vormsi volinikud jäid vallavalitsust

kinnitades eriarvamusele, mida vallavanemalt oodata. Lk 3

Gurmeeturg tõi raudteejaama

toidutootjaid nii lähedalt kui ka kaugemalt. Lk 4

Lääne Elu

EESTI VANIM JÄRJEPIDEVALT ILMUNUD SÖLTUMATU AJALEHT

TEISIPÄEV, 3. SEPTEMBER 2024 | NR 100 (5091) | 1,50 €

Värsked uudised www.le.ee

Pille Kaisal:

ikka väga palju kergem on kui eelmisel sügisel.

Lk 3

● TÜHJAST TÜLI

Tunnustatud Lääneranna treener sunniti ametist loobuma

Lääneranna spordikooli kauaaegne jalgpalli- ja kergejõustikutreener Jaanus Getreu kirjutas reedel lahkumisavalduse, seda olukorras, kus tal oli valida ise lahkumise ja töökoha erakorralise ülesütlemise vahel.

ANDRA KIRNA
andra@le.ee

Getreu tööle spordikoolis sai saatuslikuks 17. augustil Lihulas pärast spordiveteranide ja vallavalitsuse vahelist jalgpallimatši Propelleri kontserdil toimunud häppening. Olukord on seda veidram, et vallavalitsust ja -volikogu kritiseerinud ülesastumisest polnud Getreul vähimatki aimu.

Lääneranna spordikooli 30. sünnipäevale pühendatud viendat veteranide jalgpallivõistlust korraldades püüdis Getreu selle teha igati suurepärase ja meelde jäävana. „Veteranide vastu kutsusin mängima valla töötajate võistkonna. Vallavanem Ingvar Saare võttis seda väga tõsiselt. Mul oli väga hea meel, et sain ka vallavalitsuse inimesed laua tagant välja ja spordiplatsile,” rääkis Getreu. „Selleks, et sellest kujuneks tõeline sündmus, kutsusin vilistama Aivar Pohlaku ja esinema Propelleri,” lisas ta.

Valikuvõimalus

Enne Propelleri viimast lugu „Helinälj” sõitis platsile miilit-saauto, kust ronisid välja miilit-savormis Laur Oberschneider ja Peeter Hermik, „arreteerisid” Lääneranna vallavolikogu liikme Raul Oberschneideri ja esitasid koos Propelleriga ansambli tuntud laulu uute sõnadega. Satiirilise tekstiga said pihta Lääneranna vallavalitsuse liikmed, vallavanem, volikogu esimees, Lääneranna spordikooli direktor ja vallavolikogu liige.

„Kaks nädalat hiljem, reedel, võttis minuga ühendust Lääneranna spordikooli direktor Janar Söber ja ütles, et mul on põhimõtteliselt kaks valikut – töölepingu erakorraline ülesütlemine või see, et kirjutan ise lahkumisavalduse,” ütles Getreu eile Lääne Elule. „Minu tervis on selline, et mida vähem võitlusi, seda parem ja tõesti, kirjutasin selle avalduse ise,” sõnas ta.

„Vastab tõele, et andsin Jaanus Getreule valikuvõimaluse: lahkuda ise või lõpetame erakorraliselt töölepingu,” ütles Söber. „See, mis juhtus veteranide jalgpallil, oli viimane tilk karikasse,” täpsustas ta. Söber väitis, et lugu on pikem, kuid polnud nõus seda arutama, kuna asi puudutab alaealisi. Ta nimetas kaebusi, hoiatusi ja puuduvat treenerikutset. „Tulles tagasi veteranide jalgpalli juurde – olin ise kohal, et vaadata, kuidas meid mõnitatakse. Pean

Laur Oberschneider (vasakul) ja Peeter Hermik esitasid koos ansambliga Propeller laulu „Helinälj”, kus Tiit Karuksi asemel istus vangikongis Lääneranna vallavolikogu liige Raul Oberschneider, kes palus pääsemiseks abi mööda jalutavatelt vallaametnikelt.

Treener
Jaanus
Getreu
jäi töö-
kohast
ilma.

ikka ütleva, et mitteteadmine ei vabasta vastutusest,” ütles Söber.

Mõlemad häppeningis osalenud mehed on Getreule osaks saanud kohtlemise pärast nõrdinud. „Mul on siiralt kahju, et pihta sai Jaanus Getreu, kes poleks seda kuidagi saanud ära hoida.

Ma ei tea, kuidas saaksin seda Jaanusele heastada. Aga see, mis pärast juhtus, nätab ju lihtsalt, et oleme Lääneranna vallas täpselt selles punktis, kus Propa siis, kui toimus tele- ja raadiotöötajate jalgpallimatš 1980. aastal,” ütles Laur Oberschneider.

Tema ja Hermik rõhutasid, et poliitikuil solvanud tekstist teadsid ainult nemad kahekesi ja Propelleri liikmed. „See on punktkontserdil tavaline, et lavale pääseb ka mõni üllatusesineja,” rääkis Obersch-

neider. „Bändilt oli ikka vaja luba küsida. Ja neile kõik sobis,” lisas Hermik.

Kriitikaga, et tekst oli solvav, Hermik nõus ei olnud. „Seal ei olnud mitte ühtki solvavat sõna ega väljendit,” rõhutas ta. „Satiirilise – seda küll. Seda, et Lääneranna poliitikutud sel määral satiiri ei talu, poleks küll ette arvanud. Oleme stand up’ide, „Tujurikkujate” ja kasvõi NO teatri „Suurkogu” kõrval tagasihoidlikud. Need, kes seal päris ramedalt pihta said, istusid esimeses reas ja naersid kaasa. Mõistan, et kriitika ei pruugi magus olla, aga poliitik peaks sellega ikka toime tulema,” ütles Laur Oberschneider. „Muidugi ei teadnud Getreu meie kavast. Kui juba laval olime, kuidas oleks ta saanud meid katkestada? Kas ta oleks pidanud tulema kaikaga lavalt alla ajama,” oli Hermik hämmeldunud. Söber rõhutas, et Getreu treeneri ametikohalt lahti saamine on organisatsioonisisene asi ega ole vallajuhtide tellitud.

Lääneranna vallavolikogu esimees Armand Reinmaa, kelle laps käis samuti Getreu juures jalgpallitrennis, ütles, et kuigi teda ei olnud veteranide jalgpallivõistlusel, oli seal tema laps. „Ja see puudutas mind kui lapsevanemat väga,” sõnas ta.

● „Et Getreud nüüd nuheldakse asja eest, millest ta midagi ei teadnud ja mida ta kuidagi vältida poleks saanud, on absurdne,” ütles Hermik.

„Loomulikult andsin oma kirjas spordikooli juhile teada, et pean seda sobimatuks, kui treeneri korraldatud üritusel niisugused asjad toimuvad. Aga ma ei saa asutuse juhile ette kirjutada, mida ta peab tegema. Selles mõttes on see ühe asutuse töötaja ja juhi vaheline asi. Inimesed ikka lahkuvad vahel töölt, ma ei usu, et Lääne Elu neist tahaks kirjutada,” ütles Reinmaa.

Reinmaa lisas, et peab Getreud kui ürituse korraldajat toimumu eest vastutavaks. „Ma saan

2 X TIIT KARUKSI aru, kui räägitaks sellest, et vallavõimu juures midagi ei meeldi – aga seal mindi isiklikuks. See ületas minu meelet hea maitse piirid avalikul üritusel. Mida ise keskis saunalaval laulda, on teine asi,” rõhutas ta.

Laur Oberschneider ütles, et tema jaoks oli häppeningi tulemus täiesti uskumatu. „Kahjuks aga nätab see, et meil oli õigus. See oli minu ja Peeter Hermiku idee. Mõte oli juhtida tähelepanu protsessidele, mis meid väga sügavalt häirivad. Selle, kuidas Lääneranna volikogu töötab, just selle töökultuurile,” ütles Oberschneider. Tema sõnul hakkas koalitsioon võimule saades kohe oma valimislubaduste vastu töötama. „Saar aru, et poliitilised otsused võivad olla sellised, mis kõigile ei meeldi. Mind häirib, kuidas valla poliitika isiklikuks minnakse. Jälgides vallavolikogu istungeid, siis volikogu esimehele ma selle koha pealt paljut ette ei heidaks, aga suvalised teised inimesed kipuvad sõnavõtte keelama, vahele rääkima. Eriti tundlikel teemadel katkestatakse. Paljud, kes pingutavad, jäetakse kõrvale. Korjatakse pimesi allkirju. Ja ka otsused tehakse minu meelest kättemaksuks. Ma ei tahtnud minna ringiga, tahtsin väljenduda otse,” selgitas Oberschneider.

Kodanikujulgus

Kui Getreul paluti kirjutada lahkumisavaldus, siis häppeningi üks organisatooreid ja ka ise lavale käinud Lääneranna gümnaasiumi füüsikaõpetaja Hermik sai koolidirektorilt kirja, kus viidati töölepinguseadusele ja võimalikele tagajärgedele. „Oli kuus küsimust, millele direktor vastust ootas. Tunnistasin loomulikult, et Volkonski teksti kohendasin meie oludele mina. Muuhulgas vastasin, et minu kohus õpetajana on olla noortele eeskujuks kodanikujulgust ilmutades,” rääkis Hermik.

„Et Getreud nüüd nuheldakse asja eest, millest ta midagi ei teadnud ja mida ta kuidagi vältida poleks saanud, on absurdne. Arvestades tema teeneid treenerina ja seda, kui palju ta on toonud keerulisest keskkonnast poisse jalgpalli juurde, nii et neist mehed on saanud, peaks talle pigem ordeni andma,” lisas Hermik.

Getreu ise on nõus Lääneranna noorte võistkonnaga Eesti jalgpalli meistrivõistlustel jätkama. Ka Söber sõnas, et nende teed olid rahulikult lahku läinud ja jalgpalliklubi saab stadiioni edasi kasutada.

● JUHTKIRI

Ajalugu kordub

Ansambli Propeller bassimängija Priit Kuulberg kirjutas nädalavahetusel oma Facebooki postituses: „Tundub, et kaheksakümnendad on tagasi!” Mäletatavasti osales ansambel 1980. aastal Tallinnas Eesti televisiooni ja raadio sporditoimetuste vahel peetud jalgpallimatšil, mis päädis noorterahutustega toonase hariduspoliitika vastu.

17. augustil toimus jalgpallimatš ka Lihulas, kus vastamisi läksid selle kandi spordiveteranid ja Lääneranna vallaametnikud. Kohal oli ka Propeller, kes koos kohalike meeste Laur Oberschneideri ja Peeter Hermikuga esitas ansambli kuulsa loo „Helinälg”. Lihulas ette kantud variandis istus Karuksi asemel vangitornis Lääneranna volikogu liige Raul Oberschneider, kes palus abi mõõduvate vallategelastelt. Toimunu tagajärjel sai jalgpallimatši korraldanud Lääneranna spordikooli treener ametist lahti, sest lavalt kõlanud satiir ei meeldinud kohalikule võimule ja nad pidasid seda solvavaks.

Poliitiline satiir on sama vana kui poliitika. Nalja, vahel ka väga teravat, on visatud võimulolijate arvel alati. Ühelt poolt on poliitiline satiir võimalus öelda võimule, et ta ei ole veatu ja temaga ei olda rahul. Teisalt on see olnud auru väljalaskmise moodus – viis vähendada viha läbi naeru ja pila. Lõppeks on kriitika talumise kohustus poliitikule palga sisse arvestatud. Kes nalja ei talu, muutub ise naeruväärseks. Lihulas toimunu näitab, et Lääneranna satiirikud tabasid ilmselt täpselt märki, kui ise arvata oskasid.

Aga hakata pila eest karistama inimest, kes sind pilanud ei ole, on puhta veider. See on väga näidispoomise moodi, lootuses, et ehk on teised siis vaguramad. Ei usu, et see enam töötab, eriti Lääneranna vallas, kus nalja ja auru väljalaskmist oleks vaja rohkem kui mõnes teises omavalitsuses.

Või oodati Lihulas pikisilmi sobivat ettekäändet? Ilmselt leiaks meilt kõigilt kapist mõne luukere, aga praegusel juhul paneb mõtlema see, et ametist vabastatud treener on julgenud varem sõna võtta valla aetava hariduspoliitika vastu.

● TEISED LEHED

Laena ikka oma rahvalt

SAKALA. Üks paljudest kummalistest otsustest, mida Eesti vabariigis on aastate jooksul langetatud, on see, et omaenda kodanikelt ei ole riik seni laenu võtnud ehk siis jaeinvestoritele riigi võlakirja pakkunud, kirjutatakse Viljandi- ja ajalehe juhtkirjas. Samas on see võrdlemisi tavaline finantsinstrument paljudes maailma riikides.

Omaenda elanikel laenamise korral jääb raha lõppkokkuvõttes siiski suuresti Eesti majandusse. Jah, nagu iga teise laenu puhul, tuleb sellegi pealt intresse maksta, aga mitte välismaa pankadele või mõnele teisele riigile, vaid omaenda elanikele, kes võivad selle tuluga siis teha, mida tahes. Mõned investeerivad selle uuesti, aga ka need, kes saadud tulu kommirahaks peavad ja selle südametunnistuse piinadeta laiaiks löövad, suunavad selle tagasi majandusse ja seejuures enamasti ikka kohalikku majandusse.

Tõsi, riigivõlakirjade intressid on nii väikesed, et pigem võib seda nimetada lihtsalt turvaliseks rahapaigutuseks ning reaalselt võib olla kergesti ka negatiivne. Niisama raha seifis või pangakontol hoida oleks siiski märksa kahjulikum.

● LAUSELAEN

„Lõpuks pole olemas õiget ega valet viisi muinastule süütamiseks. Peasi, et on meri ja tuli.”

Muinastulede öö lõkkekaarti viimased 15 aastat haldav **Mairold Vaik**
Lääne Elu, 31. august 2024

Õppida, õppida, õppida...

Öeldakse, et igal aastaajal on oma lõhn – kuigi suvekuumus taandub visalt, on juba tunda sügise lõhna. Eriti eriline lõhn on aga septembri esimesel nädalal – siis lõhnab teadmiste ja tarkuse järele, sest on kooliaasta algus.

Meenub enam kui paar aastakümnet tagasi president Lennart Meri koolialguse kõnes öeldu: „Üks imeilus Eestimaa suvi on lõppemas ja Eesti lapsed võtavad jälle kätte õpikud. Mitte kombe tähtsuseks, mitte moe pärast, vaid selleks, et ühel päeval tunda: olen targem kui mu praegune õpetaja, olen targem isegi emast ja isast ning ma tean, kuidas muuta paremaks meie kõigi elu.” Paremini on raske iseloomustada põhjust, miks tähtsustada 1. septembrit tarkusepäeva ja uue kooliaasta algusena.

Esimese klassi minekut mäletavad paljud nagu eilset päeva. Küllap tunnevad paljud meist septembri alguses veel seda seletamatut õhinat saata korda midagi suurt ja tarka ning „kõik on uus septembrikuus”-tunnet, kuigi koolitee juba ammu selja taha jäänud.

Münu koolitee kulges ajas, mil ühiskond püüdis kõigest meist kujundada massiinimest. „Venemaal võite kasvõi sõnnikukoormaga koolimaja uksest sisse sõita, aga see ei pea veel mitte härra Mauruse koolis sündima!” müristas mäletatavasti koolimehe kirjanduslik kuju A. H. Tammsaare „Tões ja õiguses”. Tagasi vaadates võiks öelda, et 50 aastat oli sõna tõsiselt mõttes sõitu sõnnikukoorma otsas ja kirillitsa kaudu antud koolitarkus oli ikkagi hale vari tegelikust eestipärasest haridusest.

Haritud eestlasi on läbi ajaloo saatnud kriitiline suhtumine mujal maailmas toimuvasse, oskus analüüsida, võime näha nõmedusi ja anda juhitud vastav hinnang.

Tarkusepäev ja september puudutab otseselt või kaudselt meid kõiki – esimest korda kooliteele astujaid ja viimasesse klassi minejaid. Sel ajal häälestuvad vanemad ja lapsed koostööle õpetajatega, kus rollid pannakse paika – kes õpetab, kes õpib, kes annab nõu ja juhendab. Vanemad ei saa õppida laste eest. Õpetaja (klassijuhataja), lapsevanema ja õpetaja koostööst kujuneb ühisosa, mis loob eelduse, et lapsest kujuneks inimene, kes on harjunud iseseisvalt tegutsema, kes on leidlik ja teadmistejane. Inimene õpib elukaare igal eta-

HEINO TAMM
haapsallane

pil. Õppides rahuldab ta uudishimu. Vaadake esimese klassi lapsi. Nende silmad pakatavad uudishimust. Lähedatuke aega mööda ja küllap nad mõistavad ka neid A. H. Tammsaare sõnu: „Peab palju tahtma, ainult siis suudetakse palju. Peab kindlasti uskuma oma tähte, ainult siis hakkab ta aina heledamalt särama...”

Õppimine on töö, mille viljade noppimiseks tuleb omajagu pingutada ja vaeva näha. Mõistagi peab õppimine olema huvi tekitav, loov ja ka mänguline. On vana tõde, et kui on huvi õppimise vastu ja see meeldib, edeneb teadmiste omandamine jõudsamalt.

Eesti iseseisvusajal on meie elu võtnud väga kiired pöörded. See, mis veel mõni aeg tagasi tundus ulme, on nüüd igapäevane reaalsus. Tänapäevases versioonis võiks Oskar Lutsu „Kevade” alata sõnadega: „Kui Arno isaga koolimajja jõudis, oli aeg juba sajandi võrra edasi liikunud ning kogu klass oli üle läinud e-õppele.” Digi-õpikud, e-kool, hariduslikud mobiilirakendused ja interaktiivsed tahvlid on vaid väike osa võimalustest, mida tänapäeva koolijüts teadmiste kogumiseks kasutada saab. Tasub mõtiskleda selle üle, kui palju oma ajast veedame tehnoloogiat kasutades või kui palju teeme tööd, et masinad soetada ja ülal pidada. Muidugi teevad need elu lihtsamaks ja lahutavad meelt, aga inimestevaheline vahetu suhtlemine jääb ainult ekraane vaheldes üha hõredamaks. Samal ajal võib uudistest lugeda, kuidas mõne aastakümne pärast hakkavad robotid koolides lapsi algul abistama ja tehnika arenedes juba ka õpetama. Eks mehhaniseeritud tööjõudu on odavam ülal pidada, aga kahtlustan, et robotitel pole õpetada miskit suurt peale automatsismi.

● **Haritud eestlasi on läbi ajaloo saatnud kriitikavõimeline suhtumine mujal maailmas toimuvasse, oskus analüüsida, võime näha nõmedusi ja anda juhtunule vastav hinnang.**

Haridus ei tohi jääda mugavuse või sentide lugemise pantvangiks

Möödunud aasta jooksul oleme palju rääkinud haridusest. Oleme tundnud rõõmu meie õpilaste heade tulemuste üle rahvusvahelises võrdluses, aga oleme arutanud ka õpetajate palkade, väikekoolide tuleviku ja õppimise keele üle.

Kõik need jutud ei ole alati olnud roosilised. Meie ootuste lattu on kõrge ja mõistagi tunneme muret, kui soovitud ideaali jaoks jääb puudu raha, oskustega õpetajaid või otsustajate tähelepanu. Paljud neist aruteludest jätkuvad ja peavadki jätkuma ka alanud õppeaastal. Kui probleemid on kuhjunud pika aja jooksul, ei lahenda neid üleöö.

Aga kuigi arutelude üldine toon võib olla murelik, on ikkagi positiivne, et kõigis neis on esil küsimus hea hariduse kohta. Ehk: kuidas tagada meie noortele – ja laiemalt ühiskonnale – edukas hakkama saamine, tark ja nutikas tulevik.

See peabki olema põhiline küsimus, mille järele joonduvad kõik muud. Haridus ei tohi jääda muga-

ALAR KARIS
Eesti vabariigi
president

vuse või sentide lugemise pantvangiks. Eriti kuna tänased valikud määravad terve põlvkonna tuleviku.

Mitte kõik otsused, mis on hariduse kvaliteedi jaoks vajalikud, ei ole mugavad või valutud. Näiteks, iga noor ei saa kogu kooliaja õppida naabermaas või kodukülas, kui klassid on liialt väikesed või puudub spetsialistid aineõpetaja.

Koolivõrgu üle vaatamise keskne eesmärk peab olema tagada kõigile noortele võimalus saada õppinud õpetajate abil haridus, mis vastab nende huvidele ja on mitmekülgne. Ning seda kättesaadavas kauguses.

Kas erandid on võimalikud? Muidugi on. Ka kolme-neljakuuline õpilasega küla-kool saab olla edukas, kui kogukond seda täie jõuga toetab ja hariduse kvaliteedis järeleandmisi ei tehta. Siis ei peaks ka omavalitsus vabakondliku elujõulise algatuse suhtes pead kõrvale pöörama.

Samuti on vene keeles õppimine jätnud liiga paljud noored Eesti ühis-

Eestlased on end nimetanud maarahvaks. Rasketel aegadel on maa olnud päästja, varjaja ja toitja. Ka kiire linnaastumise ajal on palju neid, kes tahavad elada ja töötada maal. Miks peaks nende lapsi sunniviisiliselt „tõmbama keskustesse”, eemale loodusest? Riigi strateegia peaks olema rahva, sealhulgas ka koolide tagasitoomine maale, mitte neid sealt keskustesse „tõmmates”. Ka meie riigi julgeoleku ja kaitse küsimus on, et maa oleks asustatud. Tühja maad on kerge vallutada.

Kui kool ei suuda tänapäeval teadmiste vahendamises enam võistelda koolivälise maailmaga, mis jääb siis kooli ülesandeks? Kui ühiskonnas on kokku lepitud teatud väärtustes ja käitumisnormides, mida omandamata pole võimalik ühiskonda jätkusuutlikuna hoida – on just kool paik, kus neid harjutada, kogeda ja õppida elama nii, et säiliks üksteisest hoolimine ja lugupidamine. See on ka meie identiteedi ja juurte küsimus.

Usun ja tean, et meie koolides on palju häid õpetajaid, kes lähevad kooli rõõmuga ja teevad oma tööd südamega. Loomulikult on kurb, et noori õpetajaid tuleb koolidesse vähe, et pealinnast kaugemal on õpilasi vähem. Jääb vaid soovida, et jätkusuutliku Eesti koolihariduse kestmiseks teevad riik ja omavalitsused õppekavade ja koolivõrgu puhul arukaid valikuid ning arvestavad seejuures nii õpetaja kui ka õpilasega. Tõmbetuule asemel tahaks rohkem edasiviivaid tuulepuhanguid. On selge, et meie koolisüsteemi korrastamiseks on vaja värsket õpiahimulist valitsust, siis suudab kool omakorda tulevikus ellu saata ka uusi õppimisvõimelisi ministreid.

Tegelikult võiksime kõik, ead olenemata, teha sügisel väikese plaani, mida eeloleval aastal juurde või vajadusel ümber õppida. Me ei ela enam ammu maailmas, kus õppimine lõppes koolitunnistusega. Me ei saa seda endale lihtsalt lubada. Iga päev tuleb midagi juurde õppida, et maailmas paremini orienteeruda, olla parem oma töös. Elukestev õpe ei ole tühi sõnakõlks. Õppigem rohkem süvenema, uurima ja ise mõtlema.

konnas tupikteele ja lükanud ead sageli võõrasse inforuumi. Armutu statistika näitab selgelt, et nende noorte tuleviku stardipakud pole piltlikult öeldes isegi staadionil.

See on ebaõiglane nende endi ja vaele kogu ühiskonna suhtes. Eesti-keelsele haridusele üle mineku hirmud on mõistetavad, kuid olen veendunud, et meie õpetajad teevad kõik selleks, et õppijate ainetulemused ei lähe halvemaks.

Sel aastal soovis Eesti ülikoolides asuda õpetajaks õppima rohkem noori kui kunagi varem. Usun, et see on märk sellest, et needsamad arutelud on aidanud noortel mõista hariduse ning õpetajate väärtust.

Meie kõigi ülesanne on aidata kaasa, et homme, kui algab õppetöö, saaksid nii noored kui ka õpetajad suunata kogu energia õppimisele. Selleks vajab igaüks toetavat keskkonda kodus ja koolis, eriti need, kes on parasjagu muudatuste keskel.

Jäägu õppimine ja õpetamine auasjaks.

Head uut tarkuse aastaringi!

● 35 AASTAT TAASAVAMISEST

Metsküla kooli läks rekordarv lapsi

Viimati läks Metskülas kooli nii palju lapsi peaaegu sada aastat tagasi, 1937. aasta sügisel, kui koolikell helises üle 30 põnnile.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Pool tundi enne 1. septembri aktust istus Metsküla kooli teise klassi õpilane Marleen Veskimäe, tutt peas, väikese rootsipunase koolimaja trepikäsipuul peal päikese käes ja ajas sõbrannaga juttu. „Meie läheme üles ja nemad jäävad alla, aga kuidas nad sinna ära mahuvad, seda ma küll ei tea,” arutles tüdruk tõsiselt.

Siamaani on Metsküla koolis õpitud kahes klassiruumis: pisemad all ehk esimesel ja suuremad üleval ehk teisel korrusel. Sel sügisel läks Metskülas esimese klassi tosin last: üheksa poissi ja kolm tüdrukut. Marleen teise klassi õpilaseks hakkab õppima teisel korrusel, tosin kooliuisikut esimesel. Nii palju lapsi pole seal esimesse klassi läinud 1989. aastast peale, kui kool taasavati. Ka vanematesse klassidesse on õpilasi juurde tulnud. Ühe kolmanda klassi lapse vanematele tuli kooli juht Pille Kaiselil isegi ära öelda, sest lihtsalt ei mahu ära: maja pole kummist.

Pühapäeval pidas kool aktust, nagu seda on peetud juba 35 aastat jutti pärast taasavamist. Ainult viirpuu koolini viiva kitsuse tee ääres on kõrgem ja rohkem marju täis. Üks oluline erinevus võrreldes eelmise sügisega siiski oli: kool alustas täieõigusliku erakoolina, mitte vallajuhtidele nähtamatu geriljakoolina nagu mullu.

Valla suurim esimene klass
„Muidugi on teistmoodi, issand jumal,” ütles Kaisel. „Ikka väga palju kergem kui eelmisel sügisel, kui olime kurdad ja masendunud.”

„Rahulik on,” märkis esimese klassi õpetaja Astrid Nikkel. „Ei ole seda teadmatust.”

Päeva erilist tajuksid ka lapsed. Kui täiskasvanutel kõned peetud, ajas käe püsti esimese klassi õpilane Artur Kaasik ja küsis, kas lapsed võivad ka sõna võtta. Ikka! „Mina loodan, et kõik läheb hästi,” ütles poiss. „Ja see võib minna väga tähtsaks.”

Lapsed õpivad koolimajas, mis on ehitatud 1912. aastal. Aktusel kõlasid sõnad, et Metsküla kool on vanem kui Eesti riik. Kõsimusele, mis oleks Metskülas,

Metsküla koolipere esimesel koolipäeval.

KAAREL KAISEL

kui 1989. aastal ei oleks sinna kolinud noored haritlased kooli uuesti avanud, tuli saalist vastus: „Ei oleks midagi.” Metsküla kooli õpetaja Maris Altmann märkis aktusel, et läinud aasta näitas, kõik on võimalik ja edaspidi saab piiriks olla vaid universum.

Ühtegi vallajuhti pühapäeval aktusel siiski ei olnud, sest nende jaoks pole kooli endiselt olemas, kuigi ligi neljandik kogu kohaliku omavalitsuse lastest alustas kooliteed just Metsküla kooli esimeses klassis. Kuigi Lääneranna vallajuhtid ja -volikogu pidasid kooli perspektiivituks ja panid selle väidetavalt raha- ja lastepuudusel kinni, ütles Kaisel: „See oli pikalt ette teada, et tuleb suur lend.”

Tuleval sügisel on Metsküla kooli esimesse klassi oodata vähemalt kuut-seitset põnni. Kõik nad elavad Lääneranna vallas. Lihula kooli järel on just Metsküla valla kõige suurem kool ja seal on kõige suurem esimene klass. Metskülas õpib rohkem lapsi kui Lääneranna ühendkooli

li õppekohtades Koongas, Varblas, Virtsus ja Kõmsil.

„Kaks lõpetab ja 12 tuleb peale,” märkis Nikkel. Aktusel tõidki mõlemad 6. klassi lapsed käe otsas koolisaali kuus kooliuisikut. „Ei olegi varem nii olnud, et mul on ainult esimese klassi lapsed. Väga põnev,” ütles Nikkel. Seni on ta õpetanud mitut klassi koos, aga siiski pole lapsi olnud nii palju. Pühapäeval ootas kooliuisikuid 12 pisikest koolilauda, tihedasti koos, nii et rohkem ei mahtunuks ruumi hiirepoegagi. „Ja selliseid laudu meil ka rohkem ei ole,” märkis Nikkel.

Veel enne, kui tosin esimese klassi põnni kaaslaste julgustava aabitsalaulu saatel oma esimese kooliraamatu ja erkkollase õpilaspileti kätte said, kustutas Kaisel musta ümmarguse raudahju pealt maha kirja „Metsküla kool peab jääma” ning asendas selle tormilise aplausi saatel lausega: „Metsküla kool oli, on ja jääb!”

Aasta otsa geriljakoolina tegutsenud ja 1. septembril erakooli

lina avatud Metsküla kooli läks tänava 34 last. Viimati oli seal õpilasi nii palju ligi sada aastat tagasi. Sõna „järjepidevus” kõlas aktusel ikka ja jälle, sest 35 aastat tagasi Ann ja Gunnar Polma loodud kooli läksid tänava nendele kaks lapselast, mõlema vanemad olid just kooli pärast tagasi Metskülla kolinud. Metsküla kooli ei kõhelnud oma lapsi panna ka Järisele üles kasvanud, paarkümmend aastat Tallinnas elanud ja kuue aasta eest perega tagasi sünnikoju kolinud Kalle Kõllamaa, kelle kaksikud Lee ja Uku, tüdrukul Eesti lipu värvides pael juustes ja poisil kiki-lips ees, said pühapäeval aabitsa kätte kõige esimesena. Kui Kõllamaa Järisele tagasi kolisid, olid kaksikud seitsmekuised.

Kõllamaa ütles, et elas Metsküla koolile kaasa terve eelmise aasta. „Eks ta hirmutas, oli ärev aeg, aga täna on uus algus. Kõik on hästi,” ütles Kõllamaa.

Metsküla koolipere ja lapsevanemate suust kõlas mitu korda, et nii rasket aastat kui mullune

poleks osanud uneski näha. „Te ei kujuta ette, kui palju parem tunne on täna saali ees seista,” ütles Kaisel aktusel. „Keerulised ajad on ees, aga hullud ajad on läbi.” Kaisel märkis, et kui kool oluline ei oleks, siis ei oleks suudetud gerilja-aastat vastu pidada. „Ja siis ei oleks meil ka nii palju lapsi,” märkis Kaisel.

Annetuste abil

Ühtekuuluvuse margina hakkas aktusel silma Metsküla kirjaga särke. Esimest korda tõmmati need selga 8. märtsil, kui Eesti rahvas annetas haritlaste ja loomeinimeste korraldatud heategevuskonserdil koolile üle 60 000 euro, mis aitasid kõige raskemal ajal vastu pidada ja jätsid seemne ka selleks aastaks.

Riik hakkab Metsküla erakooli rahastama 1. jaanuarist, seni tuleb ise hakkama saada. Kohalik omavalitsus Metsküla kooli ei toeta, kuigi see on Eestis tavaks. Igakuise toetuse maksimise asemel küsib vald kooli käest hoopis 500 eurot renti.

Vormsi volinik: kui volikogu nii ütleb, siis tuleb ehitada leivast redel

Nädala eest vallavanema välja vahetanud Vormsi volinikud jäid reedel uut vallavalitsust kinnitades eriarvamusele, mida vallavanemalt ja vallavalitsuselt oodata.

Vormsi uue vallavalitsuse liige, ettevõtja Mikko Puurmann (valimisliit Avatud Vormsi) esitas istungil küsimuse, millised on volikogu ootused uuele vallavalitsusele. Vormsi vallavalitsuse liige Jaak Kaabel märkis, et koostöö peaks olema sisuline. „Tuleks järgida otsuseid, mis volikogu vastu on võtnud. Rohkem ühte sammu käima,” ütles Kaabel.

Vormsi vallavalitsuse liige Henry Timusk (Avatud Vormsi) ütles, et tema arvates peaks vallavalitsus paigutama volikogu otsused õiguslikku ruumi ja neid hindama.

„Kui volikogu otsustab, et ehitage leivast redel, siis on vallavalitsusel täielik õigus öelda, et selline tegevus ei ole mõistlik,” märkis Timusk.

„See on just see punkt, millest sa oled sada protsenti valesti aru saanud,” märkis Vormsi vallavalitsuse liige, valimistel 11 häält saanud Tanel Viks (valimisliit Ta-

sakaalus ja Arenev Vormsi). „Kui volikogu enamus ütleb, et ehitage leivast redel, siis ehitatakse leivast redel. Vallavalitsus ei tohi kunagi kahtluse alla seada volikogu otsuseid ka siis, kui need ei tundu mõistlikud. Täpselt niisama lihtne see ongi.”

Nädal aega tagasi vallavanema välja vahetanud volinikud kinnitasid viie poolt- ja ühe vastu häälega vallavalitsuse liikmeteks uue vallavanema Triin Lepa, ettevõtja Mikko Puurmanni, kiirabi-brigaadi liikme ja Vormsi kooli õpetajate esindaja Heily Piibu ja

Vormsi vallaametniku Andres-Andi Sarve.

Lepp märkis, et neljaliikmeline vallavalitsus on stardipakk. „Katmata teemasid on palju,” sõnas Lepp.

Lepa sõnul on kaetud sport, kiirabi ja kool ning tagatud vaade mandrilt. Lepp märkis, et Puurmanni suur pluss on see, et ta saarel ei ela. „Minu poolt on see pluss, et ta praegu siin ei ela ja vaade mandri pealt on olemas,” märkis Lepp.

Puurmanni kasuks rääkis Lepa sõnul ka suurepärane näge-

mus ettevõtjate poolt ja varasem pikk taust saarel elades ja olusid tundes.

Läinud reedel võttis volikogu maha senise vallavanema Maris Jõgeva ja pani ametisse kunagise Noarootsi vallavanema Triin Lepa.

Saarel seni võimul olnud valimisliit Avatud Vormsi on lagunenud ja opositsioonis. Liidust väljaastunud teevad koostööd seni opositsioonis olnud Keskerakonnaga ja valimisliiduga Tasakaalus ja Arenev Vormsi.

KAIE ILVES

● LÜHIDALT

Haapsalus süttis rõdu

1. septembril kell 12.14 said päästjad Haapsalus väljakutse Pargi tänavale, kus kortermaja rõdult tuli tugevat suitsu.

Päästjate kohale jõudes oli põleng teise korruse rõdult levinud ka korterisse. Inimesi kodus ei olnud, teised majaelanikud olid korteritest väljunud.

Põleng oli saanud alguse klaasidega kinni ehitatud rõdult, kus hoiti erinevaid tööriistu ja mööblit. Hiiu-Lääne päästkeskuse juhi Hannes Aasma sõnul levis tuli ka korteri kohal olnud põõningule, kuid tänu päästjate kiirele tegutsmisele maja katus tules kahjustada ei saanud. Põleng likvideeriti kell 12.37.

Tulekahju tekkimise põhjus pole veel teada. **Kaire Reiljan**

Politsei võttis ära Lihula samba koopia

Politsei võttis laupäeval ära Lihula monumendi ühe koopia, kuid teine, väiksem koopia pandi pühapäeval Lihula lähedal eramaale siiski üles.

Lihulas tähistati pühapäeval kahes eri paigas Eesti Leegioni 82. aastapäeva ja mälestati 2004. aastal Juhan Partsi valitsuse poolt teiselaldu monumenti eesti meestele. 20 aastat tagasi viidi Lihula kalmistult ära monument, millel on kujutatud Saksa mundris sõdurit ja sellel on kiri „Eesti meestele, kes sõdisid 1940–1945 bolševismi vastu ja Eesti iseseisvuse taastamise nimel”.

Eesti Rahvuslaste ja Konservatiivide (ERK) eestvedamisel korraldati pühapäeval kalmistul mälestushetke samba ajutiselt paigaldatud fotokoopia juures. Ajaloolane ja riigikogu liige Jaak Valge (ERK) on Lihula kalmistul peetud tsereemoniatel osalenud mitmel aastal. „Tänavu oli rahvast vist rohkem kui tavaliselt, umbes saja tuuris,” ütles Valge Lääne Elule.

Teisel tseremoonial, mille korraldas Lihula lähedal Eesti Leegioni Sõprade Klubi (ELSK), oli paarikümmend osalejat. Kuigi Valge sellel koosviibimisel ei osalenud, oli tal toimunu kohta oma arvamused. „Mina oletan, et kui politsei koopia ära võttis, see aga kaalus kolm-neli tonni, siis nad [ELSK] otsustasid, et teevad selle [tseremoonia] sambast tehtud väikese koopiaga,” ütles Valge. ELSK esindajatega ei õnnestunud Lääne Elul eile ühendust saada.

Politsei võttis laupäeval Lihulasse teel olnud autost ära monumendi ühe koopiat 2004. aastal Juhan Partsi valitsuse poolt teiselaldu monumendist Eesti meestele, kes sõdisid bolševismi vastu ja Eesti vabaduse eest. „Kahjuks on meie jõudnud info, et taas kord, nii nagu kakskümmend aastat tagasi, on Eesti jõustruktuurid monumendi ära võtnud,” edastas erakond ERK. „Meie jaoks on arusaamatu, millistel õiguslikel alustel võeti omanikelt ära eraomandisse kuuluv monument.”

Lääne prefektuuri operatiivjuhi Üllar Küti sõnul laekus politseile info, et Lihulasse kavandatakse püstitada monument, millel võib peal olla keelatud sümbolikat. Kütt lisas, et politseile teadaolevalt sooviti monument püstitada kohta, kus see on avalikult nähtav, kuid keelatud sümbolit ei tohi avalikult eksponeerida. Ühtlasi asub see maa teekaitsevööndis ja seal tööde tegeviseks ja millegi rajamiseks on vajalik teomaniku luba, mida praegusel juhul ei olnud.

Siseminister Lauri Läänemets ütles ERRile antud intervjuus, et politsei lähtus pärast Ukraina täiamaalulise sõja algust vastu võetud seadusest, mis puudutab avalikus ruumis okupatsiooniga seotud sümbolite kasutamist ja nende kasutamise keelamist.

Urmas Lauri

Maitsemiseks pakutud 400 portsu siiga kadus laualt üsna kiiresti.

3 X KAIRE REILJAN

Degustatsioonimenüü kokku pannud Tanel Kulbok (paremal) aitas Haapsalu kutsehariduskeskuse õpilastel toitu välja sättida.

Hiidlane Ly Johansen pakkus gurmeelaadal maitseainesegusid.

● KOHALIKUD TOOTJAD

Gurmeelaat tõi raudteejaama maitsete pillerkaari

Esimese väikese tähtpäevani jõudnud gurmeeturg tõi laupäeval Haapsalu raudteejaama ligi 60 toidutootjat nii Läänemaalt kui ka kaugemalt.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Raudteejaama perroonile üles seatud lettide rida oli pikem kui eelmistel aastatel ja lai oli ka laudadel vastu vaatavate toodete valik. Oli tavapäraseid aiasaadusi, mis just sügise alguseks valmis saanud, küpssetisi, hoidiseid, õlut ja kangemat napsi.

Gurmeeturu üks korraldaja, Kodukant Läänemaa juht Liis Moor meenutas, et kui ettevõtmine viis aastat tagasi Haapsalu vanalinnas alguse sai, oli see pigem pisike Läänemaa tootjate turg. „Täna on sellest saanud Läänemaa-Eesti kõige suurem kohaliku toidu festival,” ütles Moor.

Toidukuu avalöök

Tänavusele gurmeeturule lisas pidulikkust seegi, et tegemist oli Eesti toidu kuu avapäevaga. Sel puhul oli läänlasi tervitama tulnud regionaal- ja põllumajandusministeeriumi asekancler Madis Pärtel, kes lindilõikamise asemel lõikas lahti Haapsalu kutsehariduskeskuse pagariõpilaste küpsetatud karaski.

Gurmeeturu ja Eesti toidu kuu eesmärk on Moori sõnul üks: „Tahame tutvustada inimestele, kui mitmekesine võib olla kohalik toid, ja anda võimaluse saada kokku tootjatel ja tarbijatel.”

Pärtel lisas, et toidukuu kutseti kümme aastat tagasi ellu selleks, et väärtustada eesti toidukultuuri, samuti maaelu ehk neid inimesi, kes meile söögi lauale toovad. „Kohaliku toidu eelistamine panustab kestlikku toidusüsteemi ning Eesti majandusse ja toidujulgeolekusse,” ütles ta. Eesti toidu kuu egiidi all toimub üle poolesaja ürituse.

„Me väga kiidame seda gurmeeturu, eriti korraldusliku poolt, sest siin arvestatakse ka müüjaga,” ütles Ly Johansen maitseaineid ja teed tootvast firmast Hiiu Gourmet. „Saame tulla hommikul normaalsel ajal praamiga ja õhtul varavalges koju. Inimesed tulevad täpselt turu ajaks kohale ja ostavad,” lisas ta.

Hiiu Gourmet on varemgi gurmeeturul osalenud. „Inimestele meeldivad teistsugused tooted ja need tooted, kus on selgelt näha, et need on Hiiu maalt,” ütles Johansen ja lisas: „Minu toodetes on igatüüpi killuke Hiiu maad.” Johansen on enda sõnul tootja, mitte taimekasvataja. See tähendab, et suurema osa tee ja maitseainete toorainest ostab ta sisse: „Ei jõua ise kasvatada.”

Oma maitseaineid nimetas Johansen mängulisteks. „Ma ei võistle Meira või teiste tüüpiliste toodetega, vaid panen teistsuguseid asju kokku. See teeb ini-

mesele kokkamise lihtsamaks, sest keegi on juba eksitused ära eksinud ja purgis olevad asjad sobivad kokku,” ütles Johansen.

Ka gurmeeturul pakutud menüü autor, restorani Von Gernet peakokk ja kodurestorani Väike Petersell omanik Tanel Kulbok, kes turul tutvustas külalistatele ka oma kaupa pakkuvaid müüjaid, tõstis pakutavast esile maitseainesegusid, mida inimestel on mugav näiteks maitsevõi valmistamiseks kasutada.

Kulboki sõnul olid hiidlased gurmeeturul väga hästi esindatud – pakuti leiba-saia, kala ja muudki. „Rääkisime natuke brändingust ja hinnastamisest. Saared on oma brändinguga väga silmapaistvad ja see aitab neil oma tooteid müüa. Sest kui tahad välja müüa, pead silma jääma,” ütles Kulbok.

Kõige rohkem oli gurmeeturul Läänemaa tootjaid, kellest osa oli koondunud Läänemaa OTTI või Oru OTTI leti taha.

Kohal olid ka tänavusel Eesti talutoidu konkursil auhinna saanud Tänavu talu oma sinepitega ja Põldotsa talu oma vinnutatud snakkidega.

Laikülas asuv Põldotsa talu on vinnutatud kala- ja lihasnacke tootnud paar aastat. „Alustasime nii, et tegime iseendale. Kuna tegeleme ka turismitaluga, siis pakkusime ka külalistele, aga nemad ütlesid, et tahavad osta,” rääkis Mart Soomre.

Esmalt hakati Põldotsa talus pakki panema vinnutatud liha ja siis juba ka kala. Praegu toodetakse Soomre sõnul räämest kolme toodet: „Üks läheb lihtsalt soola, üks on klassikalises äädikamarinaadis ja kolmas on veiniäädikamarinaadis.” Just veiniäädikamarinaadis vinnutatud rääm pälvis parima talutoote auhinna. Soomre sõnul on kalad ööpäev-kaks marinaadis ja siis lähevad madalal temperatuuril ahju.

● „Kohaliku toidu eelistamine panustab kestlikku toidusüsteemi ning Eesti majandusse ja toidujulgeolekusse,” ütles Madis Pärtel.

Kala, millest snacke toota, ostetakse juba puhastatuna sisse. „Seda ei jõua ise ära puhastada,” ütles Soomre. Ta lisas, et alguses prooviti küll ka ise puhastada, aga see võttis liiga palju aega. Kala kõrval tehakse Põldotsa ta-

lus ka veiselihasnacke. „Enamik on Läänemaa veiselihast, aga igal juhul on Eesti maheveis. Liha läheb oma retseptiga marinaadi, saab mitu korda massaaži, et liha saaks kätte kõik maitseid, ja siis ahju,” rääkis Soomre. Ka Põldotsa talu vinnutatud liha sai talutoidukonkursil auhinna.

Puise Nina talu peretütar Piret Nõmmik ütles, et sel korral on gurmeeturule kaasa võetud tooted kohe söömiseks – kalakotlette, suitsukalasalatit ja karaskit, mida Nina talus muidu pakutakse kalasupi kõrvale. Nõmmik ütles, et meri pole praegu kala andnud, mistõttu vaakumpakendis kala polnud kaasa võtta. „Ütlesin siis, et küpssetagud mõned karaskid, sest muidu oleks lett täitsa tühi,” sõnas Nõmmik.

Suure-Lähtus tegutsev Loigu talu pakkus omakasvatatud sibulat ja küüslauku. „Meil on tunnustatud mahemaad,” ütles perenaine Ulvi Gilden. Sibula- ja küüslaugukasvatusega hakkas talu tegelema enam kui kümme aastat tagasi. „Kui alustasime, siis ei teadnud me kasvatamisest midagi – panime maha ja kõik kasvas imeliselt. Nüüd olemegi selle juurde jäänud,” ütles Gilden. Tema sõnul kasvatatakse talus rohkem küüslauku, aga mahu poolest kasvab paremini sibul. „Eks ta selline käsitöö ole,” ütles perenaine.

Loigu talu on oma sibulaid ja küüslauku müünud ka Coopis. „Sel aastal oli küüslaugusaak kehvem ja ilmselt küüslauku Coopis ei lähe, sibul aga küll,” ütles Gilden. Ta lisas, et talu on ka oma e-pood ja kunded, kes juba kirjutavad ja küsivad küüslauku. „Ütlesime, et käime kõigepealt gurmeeturul ära ja siis vaatame, mis üle jääb,” ütles Gilden.

Läänemaa maitseid

Küüslauku sai mitmel letil mekida ka sissetehtult, lisaks oli gurmeeturul kõikvõimalikke muid hoidiseid, pestost ja kastmetest mooside-mahladeni. Kai linnutalu oli välja tulnud marineeritud ja suitsutatud vutimnadega, Otto talu oli taas kohal rääme- ja kartulivorstiga, ei puudunud juust, jahu ega muu kraam.

Lisaks tootjate poolt maitsemiseks pakutule oli Tanel Kulbok kokku pannud ja koos Haapsalu kutsehariduskeskuse kokaõpilastega valmis teinud kolmekäigulise menüü, mida tunniste vahedega pakuti. Koostamisel oli aastaid Läänemaa toidutraditsiooni uurinud Kulbok kasutanud Läänemaa omaseid maitseid, pakudes näiteks õrnsoolasiiga, astelpajumarju, põldmarju ja sara-puupähkleid. Iga käigu 400 portsu kadus kiiresti maitsete kõhtu.

KULTUURIPÄEV

Nõval otsiti rannarootsi juuri

Laupäeval muutus Nõva koolimaja ja selle ümbrus eestirootslaste keskuseks, sest seal peeti rannarootsi kultuuripäeva.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Päev, mille täitsid väike laad, ettekanded ja esinemised, lõppes koolimaja juures rannarootslaste traditsiooniliste roogade maitsmisega ning jätkus öhtul Nõva sadamas filmivaatamise ja muinastule süütamisega.

Oma etteastetega tervitasid kokkutulnud Noarootsi rahvantsijad ja Vormsi talharpa-duo. Tiitu Tulviku juhendamisel tantsivad Noarootsi naised esitasid eestirootslaste laulu- ja tantsupeoks õpitud rannarootsi tantsu ja laulumänge, kaasates tantsu keerutama ka pealtvaatajad. Vormsilased Yngve Rosenblad ja Marju Tamm esitasid aga saarelt üles kirjutatud hiu kandle lugusid.

Kultuuriline rootslus

Nõva koolimajas peetud ettekannetes räägiti eestirootslaste ajaloost ja traditsioonidest ning püüti leida vastust küsimusele, kuidas on juhtunud nii, et Nõva on olnud eestikeelse elanikkonnaga, kuigi ümberriingi – Riguldis ja Vihterpalus – elasid eestirootslased.

Filmimees Marko Raat on püüdnud arhiividest leida jälgi Nõva piirkonna rootsi asustusest, kuid pidi tõdema, et kuigi Nõva kirikus on peetud ka rootsikeel-

Noarootsi naised haarasid tantsuringi ka publiku.

3 X KAIRE REILJAN

Nõva kultuuripäevale tuldi esinema nii Vormsilt kui ka Noarootsist.

Mekkida sai eestirootslaste roogi.

seid jumalateenistusi ja seal käisid vahel Vihterpalu rootslased, pole Nõva kohanimedes jälgi vanemast rootsi asustusest. „Mina väidan, et Nõva rootslus on suuresti kultuuriline,” ütles Raat. Tema sõnul on Nõval tahetud olla ümberriingi elavate rannarootslaste moodi ning seda märkab kultuuri- ja keelelaenuks. Raat lisas, et kindlasti on Nõva kui rootsikeelse piirkonna müüdi le hoogu andnud seegi, et Rannakülas ostsid talusid Naissaarelt tulnud rootslased ja nii võis rootsi keelt Nõval kuulda veel nõukogude aja alguseski.

Rannarootsi muuseumi direktor Ülo Kalm oli Nõvale kaasa toonud eestirootslaste ajaloost jutustava rannavaiba kopia ning tutvustas selle kaudu nii eestirootslaste vanemat ajalugu kui ka 1980. aastate lõpus alanud eestirootsi organisatsioonide asutamist ja taastamist Eestis. Kalmu sõnul oli toona asutatud eestirootsi kultuuriseltsil kolm eesmärki, mis kõik on ka täitunud. „Üks oli taastada rootsi keele õpetamine ja sellest sai alguse ka Noarootsi gümnaasium. Teine, et luua muuseum, mis nüüd on olemas. Kolmas, et luua eestirootsiteemaline raamatukogu, mida Ivar Rüütli tegi ja mis on nüüd rannarootsi muuseumis,” rääkis Kalm.

Nõval laupäeval kokku tulnud inimesi vaadates ütles Kalm, et huvi rannarootsi teema vastu Nõval on. „Tänane päev on kindlasti algus sellele, et rannarootsi rajad Nõval enam rohtu ei kasva,” ütles ta.

Signaaltulede süsteem

Kuna laupäev oli ka muinastulede öö, rääkis ajaloolane Ivar Rüütli varakeskaja signaaltulede süsteemist, mis ulatus Rootsi lõunarannikust Soome rannikuni välja.

Rüütli sõnul oli see süsteem varakeskajal rannakaitse osa – see oli omaette struktuur, mis oli riikliku järelevalve all. „See oli väga peen süsteem, mida rakendati Rootsisis ja mida hakati rakendama ka Soomes, kui Soome tuli soomerootsi asustus,” ütles Rüütli. Tema hinnangul pole välistatud seegi, et ka eestirootsi asustuse tekkimine Eesti rannikule võis sama süsteemiga seotud olla.

Ettekandepäeva lõpetas Kairi-Liis Habicht, kes kõneles rannarootslaste toidukultuurist. Tema sõnul oli suurim erinevus eestirootslaste ja eestlaste toidulaua vahel see, et rootslased valmistasid juustu, mida aga eestlased ei teinud. Eestirootslaste traditsioonilisi roogi sai laupäeval Nõval ka maitsta.

Eleryn Tiit laulis kooliaasta avatuks

Traditsiooniliselt kutsus Haapsalu linnavalitsus pärast avaaktusi kooli- ja muu rahva Haapsalu kultuurikeskusesse, et juhatada kooliaasta sisse kontserdiga. Sel aastal andis kooliaastale avalöögi saatel „Su nägu kõlab tuttavalt” tuntuks saanud ja tänavu debüütalbumi välja andnud Eleryn Tiit koos oma bändiga.

Esmalt aga tuli lavale õpilasi kooli alguse puhul tervitama Haapsalu linnapea Urmas Sukles. „Elu on üks paratamatust jada. Kui Newton lamab puu all, siis igal juhul õun kukub talle pähe ja kui tuleb 1. september, siis tuleb ka kooli minna,” ütles Sukles ja soovis kõigile järgnevaks õppeaastaks tugevat vastupidamist. Et kooliaastast kergem

Haapsalu kultuurikeskuse rõdusaalis elasid fännid Eleryn Tiidu esinemisele lava ees kaasa.

KAIRE REILJAN

alustada oleks, kutsus ta lavale muusikud.

Kui esimese loo ajal hoidis publik lavast turvalisse kaugus-

se, siis järgmise loo ajal täitus lauljatar kutse peale lavaesine kaasaalajatega.

KAIRE REILJAN

Läänemaa JK esindus leppis Phoenixiga viiki

Augusti viimasel päeval Haapsalu linnastaadionil peetud esiliga B 26. vooru kohtumises võõrustas tabelis seitsmendal kohal olev Läänemaa jalgpalliklubi esindusmeeskond koha võrra madalamal paiknevat Jõhvi FC Phoenixit. Mäng lõppes viigiga.

Külalised läksid 18. minutil Jelissei Zahharovi väravast juhtima. 33. minutil õnnestus läänlastel Martin Salfi tabamusest viigistada. Seitse minutit hiljem oli täpne Martin Valkiainen. Nii mindi poolajale Läänemaa 2:1 eduseisul.

47. minutil oli resultatiivne läänlaste kaitseliini üle jooksnud bulgaarlane Bogdan Stoyanov. Tabloom ilutses 2:2 viik, mis jäigi mängu lõppseisuks. „Mäng oli väga võitluslik ning selles osas ei ole mängijatele et-

Haapsalu jalgpalliklubi.

KRISTJAN TIITSMA

tehteid,” ütles Läänemaa peatreener Theimo Tülp. „Küll aga esineb vajakajäämisi elementaarse kogemuslikkusega, mida saab parandada treeningutel osalemise aktiivsuse suurendamisega.”

Meeskonna järgmine mäng on 14. septembril Ülenurme staadionil, kus minnakse vastamisi FA Tartu Kaleviga.

TRIIN VELLEMAE
Läänemaa JK

TULE UTILITAS HAAPSALU KATLAMAJA KÄIDUJUHIKS

Aita tagada Haapsalus aastaringse kaugkütteenuse osutamist.

SINU PÕHITEGEVUSTEKS ON:

- tagada efektiivne soojuse tootmine Haapsalu katlamajas
- soojusvõrgu juhtimine ja soojuse tagamine klientidele
- katlamaja seadmete remondi ja hoolduse organiseerimine
- kütuse tarne korraldamine, sh kütuse vastuvõtt ja kvaliteedi kontroll
- katlamaja operaatorite töö korraldamine ja juhendamine

MEIEGA

- läbid tööalase väljaõppe
- teed tähelepanu tööde Eestis juhtivas ning arenevas energiaettevõttes
- teostad ennast professionaalses ja toetavas meeskonnas
- puhkad 7 lisapäeva aastas
- terviseendendamiseks saad valida tervisekindlustuse või sporditoetuse vahel

SUL ON IDEAAISED EELDUSED, KUI SUL ON

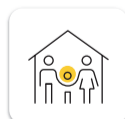
- tehniline kõrgharidus
- hea tehniline taip ja arvutikasutusoskus
- kõrge kohuse- ja vastutustunne ning hea stressi- ja rutiinitaluvus
- kiire kohanemis- ja õppimisvõime
- kõrgtasemel eesti ja hea inglise keele oskus
- B-kat juhiloa

Kasuki tulevad teadmised automaatikast, meeskonna- ja projektijuhtimisest ning katlakäitaja kutse olemasolu.

TÖÖKOHT JA TÖÖAEG

Töökoht on Haapsalus (Niine 34). Tööaeg on esmaspäevast reedeni, 8 tundi päevas. Valmis peab olema reageerima avariilukordadele ning vajadusel asendama operaatorit, sh öötööl.

MEESKOND

Haapsalus on 8-liikmeline meeskond, sh 5 operaatorit, 2 remondilukkseppa ning osakonnajuhataja asetäitja. Operaatorite tööd korraldab käidujuht.

ARENGUVÕIMALUSED

Käidujuhina edukalt toime tulles on Sul võimalus üle võtta üksuse juhtimise ülesanded.

KANDIDEERIMINE: Saada CV koos motiivatsioonikirja ja palgaootusega aadressile kerstin.piik@utilitas.ee
LISAINFO: tel 5656 1210, personalispetsialist Kerstin

www.utilitas.ee

UTILITAS
PUHAS ENERGIA

OST

Ostan autosid, seisukord ei ole oluline. Tel 553 1989.

PUIT

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Kandiline puitbrikett koos veoga, toome ka väiksemaid koguseid, soovi korral ladustame panipaika. www.briketivedu.ee, 507 8754.

Müüa kuiva, toorest ja metsakuiva puud, transport. Tel 505 5203.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuid. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa 3meestrit küttepuid: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletoomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

TEENUS

Hauaääriste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Katuste kõrgsurvepesu ja värvimine (plekk, kivi, eterniit). Tänavakivide puhastus. 5624 1509, Andres.

Puurkaevude puurimine ja projekteerimine. Vee- ja kanalistsioonitorööd ning septikute paigaldus. Rauaerialdus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, karg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus. Saabtehtud OÜ, 5624 2511.

Ohtlike puude raie, võsalõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Korstnapühkimine ja pottsepatööd. www.laanekorsten.ee. Tel 553 1826.

Ohtlike puude langetamine. Tel 566 3296.

Rakkekaevude puhastamine ja remont. Tel 557 4792.

Hekkide lõikus, ilupöösad, puude kujundamine, mahavõtmine, 5817 1670 Reio.

Viin ära vanarauda, oksid, ehituspahuti, mööblit jm. Teen lammutus- ja ehitustööd, puude langetamine ja muud tööd. Tel 5802 9660.

Toimetused kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Toimetused avatud
E-R 8.00-16.30

Reklaamisoovid:
reklaam@le.ee

Kuulutused, teated:
le@le.ee

Lääne Elu

KIRIKUTEATED

EELK KOGUDUSED

HAAPSALU

R, 6. sept kl 9 hommikupalvus. Teenib emeritpiiskop Tiit Salumäe (Jaani kirik).

P, 8. sept kl 11 perejumalateenistus armulauaga. 16. pühapäev pärast nelipüha. Teema: Jumala hoolitsus. Lastekiriku õppeaasta algus. Vanavanemate päev. Teenivad emeritpiiskop Tiit Salumäe, õpetaja Mart Salumäe ja Teno Ilves, organist Lia Salumäe (toomkirik). T, 10. sept kl 18.30 toomkooori proov (toomkirik). Jaani kirik avatud teelistele R 11-14, L 11-17, P 13-16. Koguduse kantslei (Kooli 6) avatud K ja R 10-14. Info 5346 7922.

KULLAMAA

N, 5. sept kl 10-14 kantslei lahti kogudusemajas.

P, 8. sept kl 11 16. pühapäev pärast nelipüha jumalateenistus armulauaga kirikus. Teema: Jumala hoolitsus. Teenib õp Aarne Lätte ja oreil Kea Lätte.

PIIRSALU

P, 15. sept kl 13 Piirsalu kiriku 161. aastapäeva ning sõpruskoguduse 20 aastat jumalateenistus armulauaga kirikus. Teenivad õp Ants Leedjärv ja Kari Tynkkynen ja oreil Ivi Küla ja koor. Kirikukohv.

MARTNA

N, 12. sept kl 10-13 Martna kirikupood on avatud (kogudusemajas).

P, 15. sept kl 11 jumalateenistus armulauaga (kirikus), kaasa teenivad sõpruskogudused Soomest Marttilast ja Salost, jutlustab pastor Timo Viitanen, oreil Aija Haapalainen, kontrabassil Tuomas Haapalainen.

Martna kogukonnakohvik avatud tööpäevadel kell 11-14. Rohkem infot 5809 3633 (Küllike Valk).

RIDALA

K, 4. sept kl 16.30-18 on avatud koguduse kantslei (pastoraadis). P, 8. sept kl 15 leeripüha jumalateenistus armulauaga (kirikus). Vt ka ridala800.ee.

KARUSE

Jumalateenistused toimuvad iga kuu 1. ja 3. pühapäeval algusega kl 14 Karuse kirikus või Karuse kiriku talvekirikus.

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada
LÄÄNEMAA KRIISIABIKESKUSEST

Psühholoogiline nõustamine
515 9572 / 5560 2367

Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (eesti k) - 5671 4273
Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (vene k) - 552 0094

Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või asukoht kokkuleppel nõustajaga, sh Kastani 7, Haapsalu.

Täpsem teave laanemaakriisiabikeskus. weebly.com/

Täname südamest kõiki, kes olid meie toeks ja abiks sel kurval ajal, kui jätsime hüvasti kallid

EVE ROBERGIGA.

Lähedased

OLULISED TELEFONINUMBRID

Kiirabi, politsei, päästeamet	112
Perearsti nõuandetelefon	1220
Läänemaa haigla registratuur	472 5800
Usaldustelefon	126
Lasteabitelefon	116 111
Läänemaa naiste tugikeskus	504 2300
Maanteeinfo	1247
Haapsalu linnavalitsus	472 5300
Haapsalu veevärk operatiivinfo	473 5013
näitade teatamine	473 5016
Imatra Elekter, rikketelefon	715 0188

Kohalikud uudised seitse päeva nädalas –

TELLI DIGILEHT JUBA TÄNA.

Tellimiseks võta ühendust meili teel le@le.ee või telefonil **473 7111**.

Sinu kodu nüüd seal, kus on Linnutee, see helendav rada kui sädelev kee.
EVA KASTEPÖLD
Südamlilik kaastunne Meelile ja Jaagule perega armsa ema, ämma, vanaema lahkumise puhul.
Endised töökaaslased ja sõbrad Penijõelt

Avaldame kaastunnet Olga Allikule perega
ema
kaotuse puhul.
KÜ Uus 21

Teatame suure kurbusega, et lahkus meie kallid ema ja vanaema
EVA KASTEPÖLD
2.3.1948–30.8.2024.

Ärasaatmine reedel, 6. septembril Lihula Eliisabeti kirikust kell 12.

Vaikus ja rahu olgu sinuga, head mälestused jäävad meiega.
Sügav kaastunne Meelile ja Jaagule ema, vanaema ja ämma
EVA KASTEPÖLLU
kaotuse puhul.
Eero, Kati, Maiu perega ja Milla

Südamlilik kaastunne Ilonale ja Jaagule lastega kallid
EVA KASTEPÖLLU
kaotuse puhul.
LC Lihula

Jää hüvasti, armas klassiõde
EVA KASTEPÖLD
2.3.1948–30.8.2024.
Kaastunne omastele.
Lihula keskkooli 1965. a lõpetanud

Südamlilik kaastunne Meelile ja lähedastele
EVA KASTEPÖLLU
surma puhul.
Naabrid Elina ja Ago

Kas sinu vanavanematel Lääne Elu juba käib?

8. septembril on vanavanemate päev, rõõmusta omasid Lääne Elu tellimusega!

Telli veebis online.le.ee, saada kiri le@le.ee või tule toimetusse Posti 30, Haapsalu

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis www.abikassa.ee.

E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

Südamlilik kaastunne Olga Allikule ema
NAIMA HERTSMANNI
kaotuse puhul.
SA Läänemaa Haigla

Mälestame suurepärasest inimest
EIMAR SIKMANNI.
Avaldame südamlikku kaastunnet lahkunu lähedastele.
KÜ Kastani 20

BÜROO AVATUD E-R 10-15
KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor),
5846 1111
www.hingeviul.ee
info@hingeviul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustööd Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakumine ja info: hingeviul@gmail.com / 58 503 340

Haapsalus kasvas päevalill puuks

Haapsallase Aino Rakkaselja aias kasvas päevalill kaha-raks tosina õiega puuks, mis ulatub üle katuseräästa.

Tosinat õit kandis päevalill neljapäeval, aga neid oli veel puhkemas ja juba ka ära õitsenud. „Olen 28 aastat päevalilli kasvatanud, aga nisukest asja näevad minu silmad esimest korda,” ütles Rakkaselg.

Päevalill tärkas majaseina ääres juhuslikust, kül-lap mõne linnu pillatud seemnest, perenaine teda sinna kasvama ei pannud, aga lasi olla, kui peenart rohides taime avastas. „Kasvas poole peale ja siis hakkas hargnema,” ütles Rakkaselg. „Vaatasin, et püha taevas, läheb puuks kätte ära.”

Päevalille vars on oma kolme meetri kõrgune ja käsivarrejämedune. „Ma ei tea, kuidas ma ta sügisel maha saan. Kas pean kirve tooma või maha saagima,” arutles Rakkaselg.

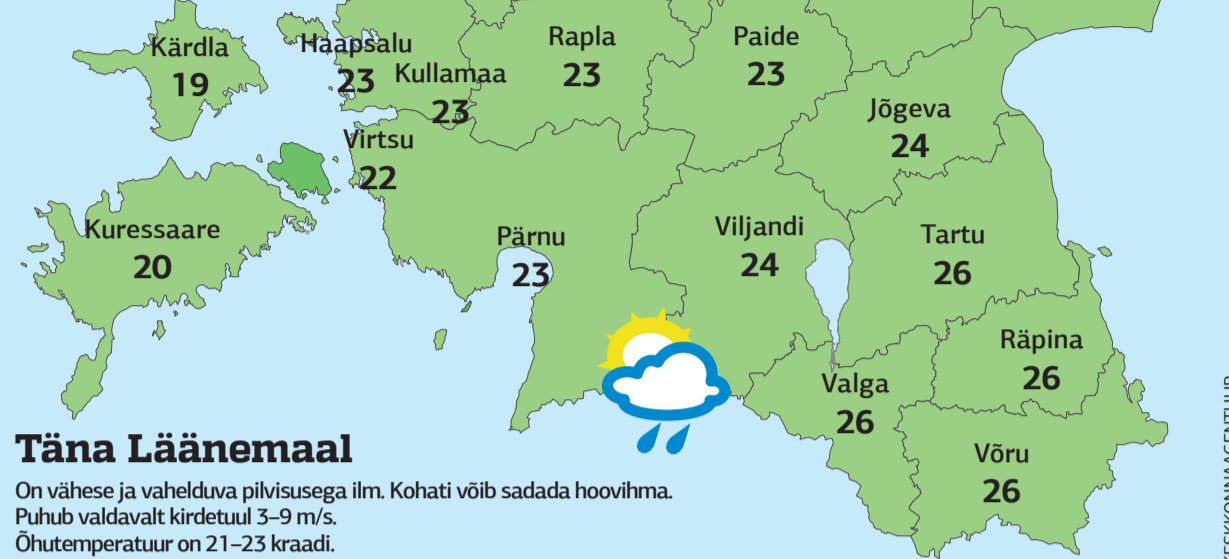
KAIE ILVES

ILM

VEETEMPERatuurID

(2. septembril kell 18)

Dirhami 18,7°
Haapsalu 18,6°
Virtsu 18,8°
Rohuküla 20,3°

Täna Läänemaal

On vähese ja vahelduva pilvisusega ilm. Kohati võib sadada hoovihma. Puhub valdavalt kirdetuul 3–9 m/s. Õhutemperatuur on 21–23 kraadi.

Kolmapäev	öö päev	Neljapäev	16°...24°	Reede	13°...24°	Laupäev	13°...25°
kagutuul 3 m/s		kagutuul 3–5 m/s		kagutuul 2–3 m/s		lõunatuul 2–3 m/s	

REINPAUL

OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA

Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluääred, lepikud, haavikud jne.

Info tel 5593 3899, kaido@reinpaal.ee
www.reinpaal.ee

Kui soovid jõuda potentsiaalse kliendini, siis tutvusta oma tooteid või teenuseid Lääne Elu veebis sisuturundusartikliga!

Lääne Elu
online.le.ee

Küsi lisa
aadressil
reklaam@le.ee.

HOLM
krediitkaart 100

Tasudeta
krediitkaart

holmbank.ee

Finantsteenuse pakkuja on Holm Bank AS.
Tutvu lepingu tingimustega ja pea nõu asjatundjaga.

Lääne Elu
paber- ja digilehe
hinnakiri

1 kuu
3 kuud
6 kuud
12 kuud
E-arve

PAPERLEHT	PAPER+DIGI	DIGILEHT	DIGILEHE PÄEVA-PILET 1,50
12,50	16	7	
37	46	19	
72	89	36	
131	166	72	
11	14	7	

473 7111
le@le.ee

Andres Ammase

ANDRES AMMASE
FOND
HAAPSALULE
PÜHENDUNUILE

Kooliõpetaja, ajakirjaniku, poliitiku ja dirigendi Andres Ammase (1962–2018) mälestuseks Eesti Rahvuskultuuri Fondi juurde loodud Andres Ammase fond annab välja **nelja stipendiumi**:

- Andres Ammase stipendium Läänemaal ja Haapsalule pühendunud inimesele
- väikese lugeja stipendium (koos Haapsalu lasteraamatukoguga)
- noore sportlase stipendium lootustandvale sportlasele ja tema treenerile
- Anneli Ammase hea ajakirjanduse auhind maakonnalehe ajakirjanikule

Annetuse saaja:

SA Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pangakontod:

EE117700771000664610 LHV Pank

EE672200221001101347 Swedbank

Selgitus: annetus Andres Ammase fondi ja stipendium, mille heaks annetatakse

PS Annetused on tulumaksuvabad

Täname Andres Ammase fondi toetamise eest!

Kas sinu vanavanematel Lääne Elu juba käib?

8. septembril on vanavanemate päev, rõõmusta omasid Lääne Elu tellimusega!

Telli veebis online.le.ee, saada kiri le@le.ee või tule toimetusse Posti 30, Haapsalu

VAATA KA
WWW.LE.EE